

Talousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 3 päivänä lokakuuta 1986 lähettänyt talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 139 laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta.

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti hankkinut edellä mainitusta esityksestä perustuslakivaliokunnan ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnot. Perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 10 ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto n:o 3 on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuuluttavana vs. suunnittelija Hilkka Hakatie maa- ja metsätalousministeriöstä, ylitarkastaja Annika Nurttila lääkintöhallituksesta, osastopäällikkö Markku Suojanen Maataloustuottajain Keskusliitosta, agronomi Ola Rosendahl Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, maisteri Martti Tuokko Meijerien Keskusosuusliike Valiosta, johtaja Risto Saarinen Elintarviketeollisuusliitosta, pääsihteeri, ylitarkastaja Vesa Tuomaala Elintarvikeneuvottelukunnasta, toiminnanjohtaja Leena Simonen Kuluttajaneuvontaliitosta, terveyskasvatussihteeri Anna-Liisa Rajala Sydäntautiliitosta, elintarvikekemian dosentti Lea Hyvönen Helsingin yliopiston elintarvikekemian ja -teknologian laitokselta ja professori Tatu Miettinen Helsingin yliopiston lääketieteellisestä tiedekunnasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräistä elintarvikerasvoista annettua lakia siten, että nykyistä useammanlaisten margariini- ja voi-kasviöljyosvalmisteiden valmistaminen ja kaupan pitäminen olisi mahdollista. Esityksen mukaan valinnan mahdollisuuksien lisääntyminen elintarvikerasvojen osalta olisi kuluttajan kannalta merkityksellistä ja elintarvikerasvoja valmistavalle ja käyttävälle teollisuudelle olisi tarpeen antaa mahdollisuuksia uuteen tuotekehittelyyn. Uusien rasvavalmisteiden kauppatavan mukaisista nimistä aiheutuvien sekaannusten estämiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jolla kielletään toisten elintarvikerasvavalmisteiden nimien tarpeeton ja kuluttajaa harhaanjohtava käyttö. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan heti sen tultua hyväksytyksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin ilmaisu on tulkinnanvarainen. Säännöksen sanamuodon mukaan ei ole kiistatonta, liittyykö harhaanjohtavuus-edellytys sekä sanan "voi" että sanan "margariini" käyttämiseen. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tämä seikka on selkeytettävä lakitekstissä.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä talousvaliokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä. Muutos monipuolistaisi rasvavalmisteiden tarjontaa ja mahdollistaisi ravitsemussuositukset aikaisempaa paremmin huomioon ottavan tuotekehittelyn. Valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota kuluttajan asemaan uusien rasvavalmisteiden valinnassa. Kuluttaja ei voi valintoja tehdessään pakkausmerkinnöistä tietää, mikä on erilaisten rasvahappojen osuus valmisteessa. Tämä olisi riittävän selkeästi kerrottava tuotteen päällysmerkinnöissä. Saadun tiedon mukaan uudet elintarvikerasvavalmisteet 60 ja erityisesti 40 edellyttävät erityistä valmistustapaa, joka takaa näiden rakenteen moitteettomuuden. Tämän vuoksi valiokunnan mielestä on erityisen aiheellista valvoa, että käytetyt valmistus- ja lisäaineet ovat hyväksyttäviä ja että myös näistä tehtäisiin tuotteen pakkaukseen selvät merkinnät.

Sen seikan varmistamiseksi, että uusien rasvavalmisteiden myyntipäällyksissä esiintyvät nimet olisivat yksiselitteisiä eivätkä olisi kuluttajalle sisällön suhteen harhaanjohtavia, valiokunta ehdottaa 11 §:n muuttamista niin, että margariinin myyntipäällyksessä ei saa käyttää sanaa "voi" missään muodossa eikä voi-kasviöljyseoksen myyntipäällyksessä sanaa "margariini" myöskään siten, että mainittujen sanojen käyttö johtaisi kuluttajaa harhaan valmisteiden koostumuksen suhteen.

Edellä olevan perusteella talousvaliokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräistä elintarvikerasvoista 5 päivänä tammikuuta 1979 annetun lain (1/79) 1—3 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 § muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1980 ja 5 päivänä elokuuta 1983 annetuilla laeilla (1035/80 ja 682/83) ja 3 § osittain muutettuna mainitulla 30 päivänä joulukuuta 1980 annetulla lailla sekä

lisätään lakiin uusi 3 a ja 3 b § sekä lain 11 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1, 2, 3, 3 a ja 3 b §
(Kuten hallituksen esityksessä)

missään muodossa siten, että *mainittujen sanojen käyttö saattaa* johtaa kuluttajaa harhaan valmiin koostumuksen suhteen.

11 §

Margariinin myyntipäällyksessä ei saa käyttää sanaa voi missään muodossa eikä (*poist.*) voi-kasviöljyseoksen myyntipäällyksessä sanaa margariini

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rajantie, varapuheenjohtaja Laurila ja jäsenet Alho, Helle,

Ikonen, Aila Jokinen, Kietäväinen, Lehtinen, Lindroos, Lähdesmäki, Mäkipää ja Vihriälä sekä varajäsen Nousiainen.

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite 1

Helsingissä

11 päivänä marraskuuta 1986

Lausunto n:o 10

Talousvaliokunnalle

Talousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti kirjeellään 7 päivänä lokakuuta 1986 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 139 laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuuluttavina hallitusneuvos Pauli Nummela maa- ja metsätalousministeriöstä, osastopäällikkö Pirkko Raunemaa elinkeinohallituksesta, johtaja Risto Saarinen Elintarviketeollisuusliitto r.y:stä, jaostopäällikkö Martti Tuokko Meijerien Keskusosuusliike Valiosta, professori Mikael Hidén, tutkija-professori Antero Jyränki, apulaisprofessori Kirsti Rissanen, professori Ilkka Saraviita ja oikeustieteen tohtori Virpi Tiili.

Käsiteltyään asian lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan eräistä elintarvikerasvoista annettu laki muutettavaksi siten, että nykyistä useammanlaisten margariini- ja voi-kasviöljyosvalmisteiden valmistaminen ja kaupan pitäminen olisi mahdollista.

Lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentissa kielletään käyttämästä margariinin myyntipäällyksessä sanaa voi missään muodossa ja voi-kasviöljyosoksen myyntipäällyksessä sanaa margariini siten, että se voi johtaa kuluttajaa harhaan valmisteiden koostumuksen suhteen. Esityksen perustelujen mukaan nimien käyttämistä koskevat kiellot saattavat merkitä puuttumista omaisuuden suojan piiriin kuuluviin oikeuksiin, minkä vuoksi olisi suotavaa hankkia säätämisyjärjestyksestä perustuslakivaliokunnan lausunto. Lakiehdotus on johtolauseen mukaan käsiteltävä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan heti sen tultua hyväksytyksi. Siirtymävaihetta silmällä pitäen ehdotetaan säädettäväksi, että laissa tarkoitettuja valmisteita saisi luovuttaa kauppaan, vaikka valmisteet eivät myyntipäällyksmerkintöjen osalta täytä lain vaatimuksia, kuuden kuukauden aikana lain voimaantulosta lukien sekä pitää kaupan ja myydä yhdeksän kuukauden aikana sanotusta ajankohdasta lukien.

Valiokunnan kannanotot

Tavallisella lailla voidaan säätää kieltoja, joiden tarkoituksena on estää ottamasta käyttöön harhaanjohtavia tai sekaannusta aiheuttavia tuotenimikkeitä. Ongelmallisempaa sen sijaan saattaa olla kohdistaa tällainen kielto nimikkeeseen, jota jo laillisesti käytetään. Tuotenimike voi olla tavaramerkkinä rekisteröity tai nimikkeen haltijalla saattaa nimikkeen vakiintuneisuuden perusteella olla yksinoikeus tavaramerkkiin rekisteröinnistäkin. Koska tavaramerkki on luovutettavissa toiselle ja koska merkillä voi olla huomattavaa taloudellista arvoa, kuuluu oikeus tavaramerkkiin perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallitusmuodon 6 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan piiriin.

Lakiehdotuksen tavoitteena on poistaa markkinoilta harhaanjohtavat tai sekaannusta synnyttävät tuotenimikkeet. Kuluttajansuojaa ja liiketoiminnan hyvää järjestystä edistävä tavoite on sellainen painava peruste, jonka on katsottava tekevän mahdolliseksi rajoittaa tavallisella lailla nyt esillä olevaa omistajan käyttövapautta. Näin ollen valiokunta katsoo, että lakiehdotus voidaan hallitusmuodon 6 §:n säännösten estämättä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyllä tavalla varsinkin, kun lakiehdotuksen voimaantulosäännös sisältää riittävät järjestelyt sen kannalta,

että kiellosta elinkeinonharjoittajalle mahdollisesti aiheutuvat välittömät vahingot jäävät vähäisiksi.

Valtiosääntöoikeudellisten huomautusten lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin ilmaisun tulkinnanvaraisuuteen. Säännöksen sanamuodon mukaan ei ole kiistatonta, liittyykö harhaanjohtavuus-edellytys sekä sanan "voi" että sanan "margariini" käyttämiseen. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on, että mainittu edellytys kytkeytyy kummankin sanan käyttökieltoon. Valiokunnan

käsityksen mukaan tämä seikka on selkeytettävä lakitekstissä.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowicz, jäsenet Alho, Anttila, Eenilä, Hämäläinen, Jansson, Kärhä, J. Mikkola, Muroma, Peltola, Pokka,

Skinnari ja Viinanen sekä varajäsenet Kettunen, E. Laine (osittain), Peltari (osittain) ja Sasi (osittain).

EDUSKUNNAN
MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Liite 2

Helsingissä
24 päivänä lokakuuta 1986
Lausunto n:o 3

Talousvaliokunnalle

Talousvaliokunta on kirjeellään 7 päivänä lokakuuta 1986 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 139 laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina vs. ylim. suunnittelija Hilikka Hakatie maa- ja metsätalousministeriöstä, osastopäällikkö Jouko Järvinen Maataloustuottajain Keskusliitosta, agronomi Ola Rosendahl Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, pääjohtaja Iikka Haka Valiolta, johtaja Risto Saarinen Elin-
tarviketeollisuusliitosta, toiminnanjohtaja Tuuli Rouhunkoski Maa- ja kotitalousnaisten keskus-
sesta, tutkimussihteeri Ismo Luimula Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, toiminnan-
johtaja Leena Simonen Kuluttajaneuvontaliitos-
ta, elintarvikekemian dosentti Lea Hyvönen Hel-
singin yliopiston elintarvikekemian ja teknolo-

gian laitokselta sekä elintarvikeneuvottelukunnan puheenjohtaja, hallitusneuvos Tauno Heikonen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräistä elintarvikerasvoista annettua lakia siten, että nykyistä useammanlaisten margariini- ja voi-kasviöljyseosvalmisteiden valmistaminen ja kaupan pitäminen olisi mahdollista.

Lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan heti sen tultua hyväksytyksi.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä sellaisenaan.

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Nieminen, varapuheenjohtaja Hämäläinen, jäsenet Aaltio,

Anttila, von Bell, Jyrkilä, Kautto, Koivisto, Koskinen, Rajamäki, Raudaskoski, Saarikoski, Tähkämaa, Törnqvist ja Westerlund.

Eriävä mielipide

Maa- ja metsätalousvaliokunnan käsiteltäviä hallituksen esitystä (n:o 139) laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta saattoivat sosiaalidemokraatitkin yhtyä esityksen varsinaiseen sisältöön. Tuotekehityksen ja kulutuksen painottuminen huomioon ottaen on esitys nykyistä useammanlaisen margariini- ja voi-kasviöljyseosvalmisteiden valmistamisesta ja myynnistä perusteltu.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa talousvaliokunnalle halusimme kuitenkin lausuttavaksi, että valiokunta pitää tärkeänä, että talousvaliokunta esitystä käsitellessään ottaa harkittavakseen valmisteiden päällysmerkintöjen lisäämisen. Halusimme erityisesti selvitettäväksi, tulisiko kuluttajien tietouden lisäämiseksi tuotteiden päällysmerkintöihin ottaa mukaan tiedot rasvaseosten ominaisuuksista, mm. kolesterolipitoisuu-

desta. Kolesterolipitoisuuden on kiistatta voitu todeta aiheuttavan erityistä riskin lisäystä sydän- ja verisuonitautien kohdalla. Tällöin yleisen tietouden lisäämisen ohella näillä tiedoilla on myös riskiryhmiin kuuluvien käyttäjien, kuten mm. verenpainetautiä sairastavien osalta ennalta ehkäisevää merkitystä. Valiokunnan enemmistö, kokoomus, keskustapuolue, Suomen Maaseudun

Puolue sekä Ruotsalainen Kansanpuolue, koki asian pelkästään suppeasta maatalouspolitiikan etuajattelusta lähtien ja ehdotuksemme hävisi äänin 10—5.

Mielestämme talousvaliokunnan tulisi vakavasti selvittää terveyspolitiikan ja rasvapoliitiikan yhteyksiä sekä kuluttajatietouden lisäämisen välttämättömyyttä.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1986

Kari Rajamäki

Tuulikki Hämäläinen